

ТИПИ ЗАВДАНЬ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ПРИРОДОЗНАВСТВА ДЛЯ 3 КЛАСУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

A Розглянуто доцільну добірку та зразок пізнавально-дидактичних тестових завдань для 3 класу початкової школи за програмою з природознавства. Розкрито види індивідуальних завдань із коментарем. У статті також наведено практичні приклади тестових завдань із чотирьох тематичних блоків, які вивчаються у третьому класі. Кожне з тестових завдань представляє один рівень, який ми контролюємо в дидактичному тесті. Відповідно до таксономії Б. Німерка тестові завдання класифікуються за рівнем пригадування, розуміння або застосування.

Ключові слова: тест; тестові завдання; природознавство; дидактичні контрольні роботи; учні 3 класу початкової школи

S *Glittova Tetyana. Types of tasks in the natural science teaching test for the 3rd grade of primary school.*

In this article, we are thinking about the appropriate selection and sample of test tasks from the science curriculum in cognitive didactic tests for the 3rd grade of primary school. We present the types of individual tasks of practical examples with commentary from four thematic units, which are taught in the third grade according to the updated state educational program. Test tasks are classified into memorization, understanding and application levels. Some were accompanied by pictures. Each test task was presented at one level. We start from Niemierk's taxonomy, which the teacher considers for the test for suitability for the validity and reliability of the tests. In addition to the developing reading literacy of pupils, science literacy has developed in an age-appropriate manner.

Key words: test; test tasks; natural science; didactic control works; pupils of the 3rd grade of primary school

Гліттова Тетяна Іванівна, магістрантка, Екстерна докторантка, Пряшівський університет у Пряшеві, Педагогічний факультет, Словаччина

Glittova Tetyana, master's student, external doctoral student, University of Presov, Faculty of Education, Slovakia

E-mail: tagli@centrum.sk

Вступ. Важливою частиною оцінювання знань учнів останнім часом стали дидактичні контрольні роботи. Це тести на рівні міжнародних порівняльних вимірювань шкільних результатів учнів з рідної мови, математики та природничих наук, наприклад, PISA чи TIMMS, або національного рівня, наприклад, Monitor – загальнонаціональне тестування учнів за останній рік початкової школи з рідної мови та математики. З метою рефлексії вчителі шкіл створюють власні тести з предметів, які викладають. Це різнорівневі дидактичні тести, що вимагає від учителів нових стратегій щодо цілей навчання та підходу до тестування.

1. Розуміння тестового завдання

Мова піде про дидактичний тест (Achievement Test). Дидактична перевірка використовується для визначення рівня засвоєння навчального матеріалу. Ми використовуємо його для вимірювання освітніх результатів [6, с. 6].

Тестове завдання – це конкретне завдання, яке має вирішити учень. Інша назва тестового завдання – те-

стове завдання, або (англ. item). Для швидкого тестування достатньо навіль 12–15 тестових завдань [2, с. 83].

Важливими ознаками дидактичного тесту [5] визначено: «сукупність завдань, призначених для розв'язування під час одного шкільного заходу (форми) й адаптованих до зазначеного змісту освіти таким чином, що можна визначити, який рівень опановано».

Наведене визначення стосується стандартизованих дидактичних тестів. Учитель складає дидактичну контрольну роботу, тому включає в неї такі тестові завдання, що достатньою мірою відображають вивчений предмет, який включено до шкільної навчальної програми з предмета. Дидактичний тест містить певний набір тестових завдань, ми їх ще називаємо тестовими. Завдяки ретельному аналізу навчальної програми, стандартів, підручників із даного предмета отримуємо знання про те, які типи завдань пізнавального дидактичного тесту повинні бути в дидактичних тестах, які знання та вміння ми буде-

мо оцінювати. Тестові завдання мають відображати предмет, що вивчається, як одного тематичного блоку – моно-тематичний, так і кількох тематичних блоків – політематичний. Кожне тестове завдання або тестове завдання має свої частини.

Виділяємо такі частини тестових завдань:

1. Інструкція – дає вказівки щодо того, як учень повинен продовжувати читати початковий текст.

2. Вихідний текст, у формі питання представляє проблему, ситуацію, основу завдання, завдання.

3. Альтернативи, всі вони правильні та неправильні рішення.

4. Дистрактори, це мітки для неправильних рішень.

5. Кожна задача повинна мати правильний розв'язок [6, с. 34–35].

Важливим засобом зворотного зв'язку в освітньому процесі є дидактичні тести. Так учитель може визначити рівень виконання вимог до знань і вмінь учнів, сформульованих як результати навчання учня за нормативом успішності [1, с. 9].

Завдання містить інструкцію, що має посилання на вихідний текст. Зміст завдання формує інструкцію. Дистрактори – це альтернативи, з яких учень вибирає правильну відповідь, правильне рішення.

2. Завдання з природознавства для третьокласників

При побудові дидактичних контрольних робіт з природознавства для 3 класу початкової школи використовується кілька типів тестових завдань. Серед них є відкриті та закриті завдання.

Усього виділяємо 6 типів тестових завдань [4, с. 100]:

1. Альтернативні завдання – дихотомічне, двоособове завдання на вибір, правильно-неправильно.

2. Завдання з кількома відповідями, завдання з однією відповіддю, політомні.

3. Порядкові завдання, тип порівняльного завдання.

4. Завдання, вид завдання, відповідь.

5. Завдання на виконання, напіввідкриті завдання, виробничі, творчі.

6. Завдання – короткі речення зі структурованою відповіддю, неструктуровані.

Чи правильно вони побудовані, дізнаємося з відкритих завдань. Учні з поганими комунікативними навичками перебувають у невідповідному становищі. Відкрите завдання вимагає чіткого, зрозумілого завдання. Оцінка цього завдання трудомісткіша [6, с. 38–39].

Останнім часом важливою частиною оцінювання знань учнів стали дидактичні контрольні роботи з тестовими завданнями.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді (завдання з кількома варіантами відповіді)

Учень отримує тестове завдання, що складається з інструкції щодо виконання учня та дистракторів, тобто можливих відповідей, з яких учень обирає лише одну та відзначає її, обводячи. Для третьокласників достатньо 3–4-х відповідей, із яких учень обирає відповідь.

Вони мають форму закритого питання і незакінченого речення. У закритому запитанні основа є звичайним запитанням, альтернативи представляють можливі відповіді. Учень обирає одну правильну відповідь. Завдання з кількома правильними відповідями в 1 класі не використовуються. Основою є незакінчене речення, а окремі варіанти відповідей є можливими завершеннями. Учень має вибрати одну правильну відповідь, яка є правильною [там само, с. 43].

Конкретні приклади завдань з вибором однієї правильної відповіді.

Знаннєве завдання

Позначте, що таке їстівні гриби:

- а) червона поганка;
- б) бура поганка;
- в) сатанинський гриб;
- г) гриб дубовий.

Знаннєве завдання

Позначте, з чого риби отримують кисень:

- а) з повітря;
- б) з води;
- в) їм це не потрібно;
- г) з їжі?

Знаннєве завдання

Піт утворюється:

- а) у шлунку;
- б) у сечовому міхурі;
- в) на шкірі;
- г) у роті.

Знаннєве завдання

Який предмет не плаває на поверхні води (виберіть і обведіть одну правильну відповідь):

- а) коркова пробка;
- б) пластикова пляшка;
- в) дошка;
- г) монета євро;
- д) надувні?

Додаткові завдання з малюнками, словесні:

Ми використовуємо ці завдання, коли можна відповісти одним словом або коротким реченням. Формуємо їх чітко і лаконічно. Залишаємо багато місця для відповіді. Якщо необхідно додати кілька даних, то залишаємо одне й те саме місце для додавання [1, с. 22].

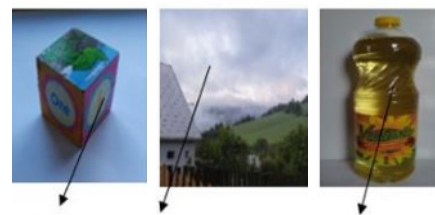
Іноді замість правильної відповіді потрібна найкраща відповідь. Такі типи тестових завдань вимагають більше роздумів. Перевіряємо розуміння предмета [2, с. 84].

П. Компольт стверджує, що додаткові завдання є різновидом напіввідкритих завдань, виробничих завдань або творчих завдань [4, с. 100].

Приклади завдань:

Знаннєве завдання

Напишіть назви станів речовин:

Знаннєве завдання

Доповніть частини травної системи:

Завдання на розуміння

Яка тварина на малюнку не є травною, поясніть?

Напишіть назву тварини: _____

Завдання на розуміння

Чи можете ви впізнати їстівні гриби? Назвіть їх усіх. Поясніть, який із них не належить?

Це не місце тут, тому що воно виростає

Додаткові завдання без малюнка

Знаннєве завдання

Заповніть характеристики цих товарів:

Пластилін – це _____

Пляшка – це _____

Завдання на розуміння

Доповніть і поясніть, як рухається ластівка:

Ластівка рухається _____

і _____

Тому що має _____

і _____

Аплікаційне завдання

Обґрунтуйте порядок дій, як будете вимірювати температуру тіла градусником?

Знаннєве завдання

Доповніть речення:

Білкі людина отримує з їжі,

Організаційні завдання:

Під час замовлення товарів учень зобов'язаний подати терміни, твердження, символи за певним правилом [6, с. 48]. Очікується, що учень розташує елементи заданого набору понять по порядку. Також звертаємо увагу на графічне редагування тестових завдань [1, с. 26].

Знаннєве завдання

Розташуйте відділи видільної системи. Доберіть слова з дужок.

Почніть зверху (сечовий міхур, нирки, уретра, сечоводи):

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Знаннєве завдання

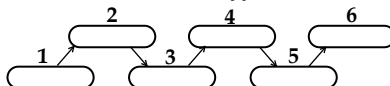
Розташуйте джерела води від найменшого до найбільшого.

Почніть з числа 1 (океан, річка, море, озеро, водойма):

Знаннєве завдання

Розставте у правильному порядку етапи життєвого циклу квасолі звичайної. Починати з одиниці (запилення, квіти, зростання, проростання, насіння, плоди – насіння):

Аплікаційне завдання

Розмістіть тварин (форель струмкова, лящ, короп звичайний, кіт свійський, кабан, вуж звичайний, саламандра плямиста, джміль земляний, метелик павукокий, гадюка північна, дрізд чорний, синиця велика) у таблиці:

Ссавці		
Птахи		
Рептилії		
Риби		
Земноводні		
Комахи		

Завдання на відповідність (відповідний елемент).

Вони складаються з двох наборів понять. Для кожного терміна першої групи т. зв. розв'язувач має призначити підказці поняття з другої групи, т. зв. додаток. Переліки окремих термінів мають бути короткими. Кожен пункт у першому списку має бути пронумерований. Кожній точці у другому стовпчику присвоюється літера [1, с. 25; 6, с. 48].

Знаннєве завдання

Напишіть, який термометр, що він вимірює. З'єднай правильну букву із цифрою:

1. Безконтактний медичний термометр

А) сонячна інтенсивність, радіація, УФ-випромінювання

2. Термометр для ванної кімнати

Б) вимірювання внутрішньої температури приміщення

3. Кімнатний термометр

В) Зниження температури, холод

4. Метеостанція

Г) Температура води у ванні

5. Промисловий термометр

Д) Вимірювання температури тіла людей

6. Термометр у холодильнику

Е) Вимірювання температури різних речовин

Знаннєве завдання

Установіть відповідність між тим, що стосується звичайної ластівки: з'єднайте з малюнком і розфарбуйте відповідні терміни:

хутро	хутрянні мухи
він стрибає	має дві ноги
має чотири ноги	плаває
ходить	пір'я
народжує дитинчат	підкладає яйця в чужі гнізда
відкладає яйця	він піклується про молодих

Знаннєве завдання

Установіть відповідність між зображенням і його назвою:

1.) а) Бедла їжа

2.) б) Мамин ковток

в) М'ята колосиста

г) Кінний Пагаштан

3.)

4.)

Завдання на розуміння

Виберіть (пиво, алкоголь, чай, молоко, пепсі, какао, вино, вода) і занесіть у стовпчики придатні та невідповідні напої та обґрунтуйте перше:

Відповідні напої	Невідповідні напої

Виробничі завдання

Додаткові завдання закривають елементи, або завершення, або постачають предмети): тут завдання з короткою відповіддю та завдання на завершення.

Знаннєве завдання

Доповніть речення словами (каштани, квіти, листя, плоди та гілки).

Вони формують крону _____

і _____.

Плоди називаються _____.

Дерево каштан живе _____.

Знаннєве завдання

Напишіть, доповніть принаймні три варіанти знаходження води на поверхні Землі?

Аплікаційне завдання

Як готують заварний чай з лісової малини? Напишіть процедуру:

_____

_____

_____

_____

Завдання на розуміння

Звичайний крот шкідливий чи корисний? Причина.

Завдання на розуміння

Поясніть, чому дітям доцільно пити овочеві соки?

Дихотомічні завдання

Твердження в завданні має бути однозначним. Ми не вживаємо вирваних із підручника речень, не вживаємо довгих речень. У дидактичному тесті вони зустрічаються менше. Їх легко вгадати [1, с. 23].

Закриті дихотомічні завдання підходять для учнів, які мають проблеми з самовираженням, формулюванням проблеми або повільно пишуть. У навчанні вони використовуються рідко [6, с. 37]. В інструкції до тесту повинно бути чітко вказано, як буде оцінюватися відповідь. Істинних і хибних тверджень має бути однакова кількість. Їх треба формулювати так, щоб для відповіді не виникла певна схема [там само, с. 41].

Знаннєве завдання

Обведіть правильну відповідь:

Випаровування води змінює її стан _____ так/ні

Під дією температури лід перетворюється на воду _____ так/ні

Знаннєве завдання

Обведіть правильну відповідь:

Кров переносить поживні речовини в печінку _____ так/ні

Їжа починає перероблятися в ротовій порожнині _____ так/ні

Знаннєве завдання

Обведіть правильну відповідь:

Чи є їжак ссавцем? _____ так/ні

Чи є дощовий черв'як комахою? _____ так/ні

Чи є у равлика скелет? _____ так/ні

Чи вилуплюються з яєць метеликів гусениці? _____ так/ні

Знаннєве завдання

На луках, полях, в садах не живе. _____ так/ні

Його голова витягнута в морду. _____ так/ні

Має органи дотику і нюху. _____ так/ні

У нього великі очі. _____ так/ні

Його передні кінцівки невеликі. _____ так/ні

Харчується крот комахами і дрібними тваринами _____ так/ні

Належить до ссавців _____ так/ні

Які твердження про крота звичайного правильні? Позначте правильний варіант:

На луках, полях, в садах не живе.	так /ні
Його голова витягнута в морду. Має органи дотику і нюху.	так /ні
У нього великі очі.	так /ні
Його передні кінцівки невеликі.	так /ні
Харчується крот комахами і дрібними тваринами	так /ні
Належить до ссавців	так /ні

Висновок. Дидактичні контрольні роботи з природознавства для учнів 3 класу початкової школи містять різноманітні типи тестових завдань. Це когнітивні тести за державною освітньою програмою. Найчастіше використовуються тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді. Вчителі використовують й інші типи завдань, але в меншій мірі. Необхідно чергувати окремі типи завдань, щоб вони також були зорієнтовані на знання, розуміння та застосування. З дидактичної точки зору тестові завдання повинні описувати суть навчального матеріалу та бути відповідним чином адаптованими до розумового рівня учнів, щоб ми могли використовувати їх для вимірювання знань і вмінь учнів з даного предмета. Доцільно варіювати типи тестових завдань, а не використовувати лише одне. Так ми змусимо учнів думати, порівнювати, обґрунтовувати, формувати та розвивати їхнє природничо-наукове ставлення та мислення щодо природи, людей, тварин і рослин.

References

- Bernátová, R. (2003). Didaktický test na 1. stupni základnej školy. *Banka testových úloh z prírodovedy*. Prešov: ROKUS s. r. o., s. 2003. S. 9, 21-26.
- Gavora, P. (2015). Akí sú moji žiaci? *Pedagogická diagnostika žiaka* (pp. 83-84). 4. vyd. Nitra: Enigma Publishing s. r. o.
- Glittová, T. (2022). *Tvorba banky testových úloh z prírodovedy pre 3 roč. ZŠ, D PF Prešovskej univerzity Prešov*.
- Kompolt, P. (2010). Špecifika a vlastnosti základných druhov položiek v didaktických testoch. *Zborník FF UK Bratislava*, 22, 100.
- Niemierko, B. (1979). Taxonómia celow wychowania. *Kwartalnik pedagogiczny*. Roč. 24, č. 2.
- Schindler, R. (2006). Rukoväť autora testových úloh. Retrieved from <https://docplayer.cz/17382733-Rukovet-autora-testovych-uloh.html>.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 30.10.2022